Schrijvers als n

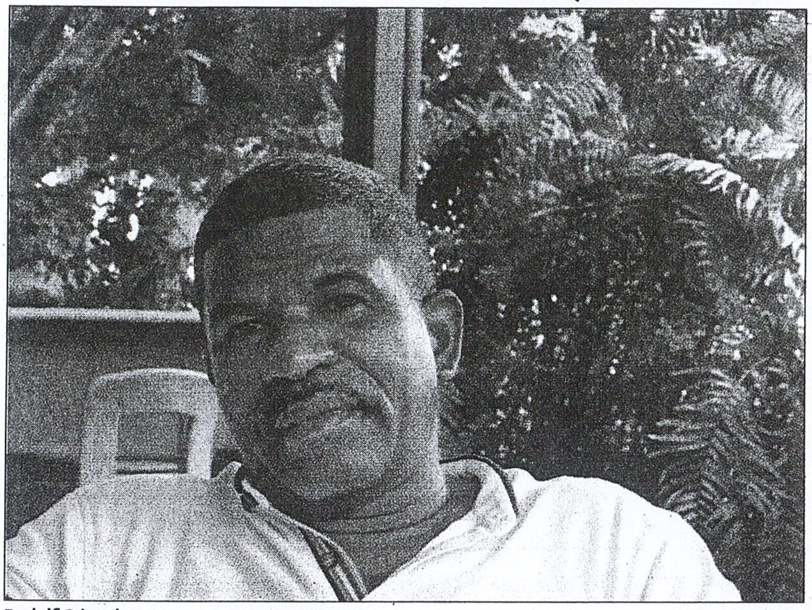

Rudolf Crispulo FOTO WERKGROEP CARIBISCHE LETTEREN

Romandebuut van Rudolf Crispulo: Piká 'i mi pueblo

Wie over de literatuurgeschiedenis van onze eilanden schrijft, staat onvermijdelijk voor het dilemma van cultuurovereenkomst en taalverschil. Literatuur, vanuit een eenheid van cultuur, wordt immers verwoord in verschillende talen. Een beperking tot maar één van die talen doet het geheel tekort. Het werk van een auteur, ook wanneer deze in twee of meer talen schrijft en publiceert, is één en ondeelbaar als uitdrukking van eenzelfde persoonlijkheid. Maar ook de meertalige lokale literatuur in haar totaliteit drukt die eenheid uit.

DOOR WIM RUTGERS

De ka

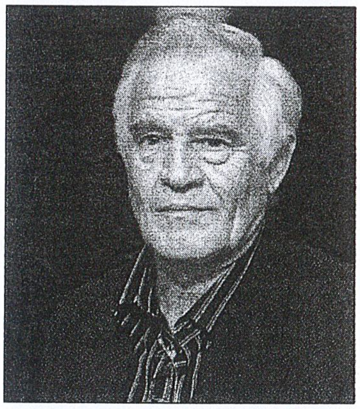

Wim Rutgers, die zichzelf een 'puur literair-technisch geïnteresseerde stijl-freak' noemt, is lovend over het boek van Crispulo. FOTO WRITERS UNLIMITED

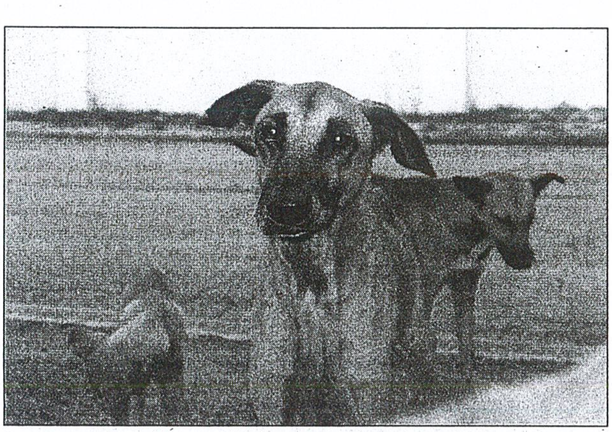

Angelo vertelt zijn levensverhaal aan het enige contact dat hem is overgebleven. FOTO GERTJANENYVONNEOPCURACAO.BLOGSPOT.COM

Als illustratie kunnen de recente Nederlandstalige romans van Bernadette Heiligers: 'Schutkleur' en Joseph Hart: 'Kruispunt' opgevoerd worden die vanuit een grote betrokkenheid op het wel en wee op hun eiland geschreven zijn. Maar datzelfde geldt voor het Papiamentstalige veel te weinig bekende romandebuut van Rudolf Crispulo: 'Piká 'i mi pueblo' (2014). Zowel in 'Schutkleur' áls in 'Kruispunt' áls in 'Piká 'i mi pueblo' staan familiegeschiedenissen centraal die alle drie belangrijke actuele maatschappelijke dilemma's belichamen. De vertellers in die romans positioneren zich als moreel kompas van hun samenleving, waar niet alleen kritiek geleverd wordt maar aan het einde ook impliciet of expliciet een positieve uitweg voor de opgeworpen dilem-ma-'s geboden wordt.

Dergelijke romans, die vanuit een sociaal-maatschappelijke betrokkenheid geschreven worden, wordt nog eens verweten niet meer dan pamflettisme te zijn omdat ze niet zouden voldoen aan de meerduidigheid die literatuur eigen zou moeten zijn. Maar waarom kunnen eenduidigheid van thematiek en een uitgesproken standpunt van een verteller geen goede literatuur opleveren door de wijze waarop de thematiek gepresenteerd wordt?

Deze 'geëngageerde' werken vertrekken vanuit een andere literatuuropvatting die niet alleen voor de mooie vorm wil kiezen maar die vooral een sterk inhoudelijke component heeft. Deze literatuur beschrijft geen vage 'universele' meditaties over het menselijk tekort, eenzaamheid en existentiële onkenbaarheid, maar benoemt concreet wat er schort aan de lokale samenleving met al zijn sociaaleconomische tegenstellingen. Deze auteurs gaat het er niet om de lezer in verwarring achter te laten met een veelheid van interpretaties maar om de lezer op de feiten te drukken, feiten die worden aangeklaagd en waarvoor een heldere oplossing wordt geboden. Zo'n roman is die van Joseph Hart die met name lokale politieke problemen benadrukt; én die van Rudolf Crispulo die zich vooral richt op sociaal-maatschappelijke misstanden: 'un krísis di identidat kousá pa kolonialismo, sklabitut, i 30 di mei' (een identiteitscrisis, veroorzaakt door het kolonialisme, slavernij en 30 mei).

Rudolf Crispulo

Rudolf Crispulo (Curaçao 1961), bekend van zijn fotonovelas en toneel, heeft zich met 'Piká 'i mi pueblo; Elogio na hende hustu ku ta sigui kombatí kolebra maske nan haña piká' (2014) aan een roman gewaagd. Een roman waarvan de uitgebreide ondertitel het thema al weergeeft.

Wie durft er tegenwoordig nog een roman te beginnen met een Bijbelverhaal? Rudolf Crispulo gebruikt het Bijbelverhaal van David en Goliath als metafoor voor zijn verhaal over de sociaal werker Angelo David Batista, die als een kleine David strijdt tegen de zich ophopende problemen van de noodlijdende medemens op zijn eiland, maar daar - in tegenstelling tot de Bijbelse David die het kwaad Goliath weet te verslaan - uiteindelijk toch aan ten onder zal gaan. Maar dan blijkt hij toch nog overwinnaar, want door zijn voorbeeld wordt zijn werk voortgezet door zijn dochter en een van zijn aanvankelijk grote tegenstanders. De naam Angelo Batista roept reminiscenties op aan Johannes de Doper als voorganger van de Verlosser. De Bijbel is nooit ver weg in dit verhaal. Zo is het einde ondanks alle beschreven ellende toch positief.

Angelo blijkt als 'workaholic' een kwetsbare 'David' te zijn die weliswaar uitblinkt in zijn professionele werk als uitzonderlijk gedreven, maar jammerlijk tekortschiet in zijn persoonlijke situatie in zijn gezin met een vrouw die hecht aan uiterlijke luxe en een puberende dochter: 'bo por kana yuda henter mundu, ménos bo mes!' (je kan de hele wereld helpen, behalve jezelf). Maar adoptiefdochter Rose bewijst het tegendeel als ze, ondanks dat haar biologische moeder geliquideerd werd bij een drugsafrekening en haar vader in de gevangenis zit, haar leven bij Angelo en Rossana positief opvat en een voorbeeld is voor vriendinnen en wijdere omgeving.

Het thema van dit romandebuut ligt in het verlengde van de acht populaire FotoStoria die de auteur eerder produceerde. Hoofdmotieven van het gebeuren zijn onveilige seks en vooral de verwoestende werking van drugsverslaving op de mens: „E isla tabata bendishoná, maldishoná, òf maldishonadamente bendishona?" (Was het eiland gezegend, vervloekt of vervloekt gezegend?). Via het personage van sociaal werker Angelo komen we allerlei vormen van eilandelijke sociale ellende tegen zo-

noreel kompas

ft van het boek.

Via YouTube wordt bekendheid gegeven aan het boek van Rudolf Crispulo.

als sociaaleconomische problemen, verwaarlozing van jongeren en ouderen, alcoholisme, werkloosheid en armoede en gezondheidsproblemen, om er maar enkele te noemen die in de dossiers vermeld worden en die door Angelo - moeten - worden opgelost: „Den práktika, Angelo tabata kriminólogo, sociólogo, agogo, mago i tur kos pareu." (In de praktijk was Angelo criminoloog, socioloog, agoog, goochelaar en alles tegelijk). Het is een lange lijst die gaandeweg naar een climax wordt gevoerd als deze verhaallijn zich steeds meer verwikkelt met de persoonlijke positie van Angelo en zijn gezin, 'rondoná pa adikto: kliente adikto na problema, gobernante adikto na plaka, fama i poder, i e mes, adikto na trabou ...' (omgeven door verslaafden: verslaafde cliënten met problemen, aan geld, roem en macht verslaafde bestuurders, en hijzelf verslaafd aan zijn werk).

De auteur raadt de lezer van tevoren al aan de tekst nauwkeurig te lezen. Welke auteur zou dat natuurlijk niet graag willen, aandachtige lezers te hebben. Maar de raad is hier toch wel heel toepasselijk, wegens de gecomprimeerde stijl met nogal wat oude woorden en traditionele uitdrukkingen. Aan het eind van de roman vinden we dan ook een woordenlijst van niet minder dan achttien pagina's. Geconcentreerd woordgebruik en een rijke inhoud gaan hand in hand.

Ook puur literair-technisch gezien is de roman interessant. Ik licht er een paar aspecten uit. Er zijn drie tijdlagen: 1997 in de vorm van flashbacks, 1999 als het 'rampjaar' voor de hoofdpersoon en zijn gezin, en het 'nu' van het verhaal in 2005, het moment dat het verhaal verteld - of misschien liever: opgebiecht - wordt.

Er zijn ook drie verhaallijnen. Dat is ten eerste Angelo's werk bij de Sociale Dienst. Dat deel wordt steeds aangegeven met een kadertje in de vorm van een dossieromslag. Daarnaast is er het privéleven van Angelo dat vanaf het begin gebouwd is op allerlei mogelijkheden van mislukking: een fout huwelijk dat een breuk met zijn ouders inhoudt; een geadopteerde dochter Rose uit een misdadig gezin, en ten derde de verwikkelingen in de vorm van een flashback rond een jong meisje Sizaira, intieme vriendin van Rose, dat aan aids ten onder gaat als ze zwanger raakt door onbeschermde seks als ze nog maar een puber is.

Stilistisch gezien is er een tegenstelling tussen de geobjectiveerde professionele aanpak tijdens het sociale werk en de veel persoonlijker problemen rond de 'kwestie' Sizaira die in flashback verteld worden. Zo is er ook een scherpe tegenstelling tussen leven en werk van Angelo en zijn broer Eugenio (Nio Gorila) die er op los leeft met zijn lijfspreuk 'bon hende di más, ta sinónimo di hende pendeu' (te veel goede mensen, staat synoniem voor domme mensen).

Hoe het verhaal precies in elkaar steekt blijft lange tijd verborgen voor de lezer. Pas tegen het einde van de roman zien we dat de eigenlijke verteller van het verhaal de hoofdpersoon zélf is, een gegeven dat kunstig verborgen wordt gehouden doordat deze er geen ik-verhaal maar een vertelling in de derde persoon van maakt. Overigens heel navrant omdat hij zijn levensverhaal vertelt aan het enige contact dat hem is overgebleven: zijn stervende hond Osa. Dat op zich is ook weer bijzonder omdat de vrouw van de hoofdpersoon Rossana heet en hij zijn hond dus genoemd heeft naar drie letters uit deze naam. Je zou erom kunnen lachen als het niet zo triest was.

Er klinken vele stemmen in dit verhaal. Een bijzonderheid die ik tot nu toe alleen was tegengekomen in de Nederlandstalige poëziebundel van de op Aruba geboren Clyde Lo-A-Njoe: 'Mijn lief, mijn leed' (2015), is het intermediale verwerken van muziek en liedteksten van bekende musici, zoals Ced Ride, Chin Behilia, Rudy Plaate, Rignald Recordino en Buis Haile. Op cruciale plaatsen in het verhaal vertolken deze teksten als reien in een klassiek drama de verwikkelingen van de hoofdpersonen. De auteur zegt bescheiden dat de lezer ze ook zou kunnen overslaan en tot later bewaren om ze dan apart te lezen, maar dat zou de thematische lading van het verhaal ernstig tekortdoen, omdat Rudolf Crispulo er hier in slaagt zijn beschrijving een extra geïntegreerde dimensie te geven als lyrische reflectie op de handeling. Een prachtig experiment dat volkomen werkt! Wie zegt er nu nog dat een geëngageerd verhaal als moreel kompas voor de lezer ook voor de puur literair-technisch geïnteresseerde stijl-freak niet interessant zou kunnen zijn?

Evenals de Nederlandstalige romans van Bernadette Heiligers en Joseph Hart is deze Papiamentstalige roman van Rudolf Crispulo een scherpe analyse van het land waarin hij leeft, kritisch maar vanuit een grote betrokkenheid en nergens negatief, terwijl een positief einde perspectief op de toekomst biedt. Alle drie zijn ze schrijvers als een moreel kompas, weliswaar in verschillende talen maar vanuit een en dezelfde cultuur: talige verscheidenheid verwoordt culturele eenheid.

Rudolf Crispulo: Piká 'i mi pueblo; Tragi-novela sosial-filosófiko.
Kòrsou 2014
213 pagina's
ISBN 978-99904-1-667-1

Rudolf Crispulo gebruikt het Bijbelverhaal van David en Goliath als metafoor. Angelo David Batista strijdt als een kleine David tegen de zich ophopende problemen van de noodlijdende medemens op zijn eiland. Alleen loopt het niet goed af met Angelo. FOTO WWW.42BIS.NL